

De opkomst van 3D-printing roept een groot aantal nieuwe juridische vragen op. Hoe zit het met het auteursrecht en de thuiskopie? Met het modelrecht, octrooirecht of merkenrecht? En wie is aansprakelijkheid voor 3D-geprinte objecten die schade veroorzaken? Natascha van Duuren en Willem Balfoort geven een toelichting.

door: NATASCHA VAN DUUREN & WILLEM BALFOORT beeld: ISTOCKPHOTO

3D-printdiensten schieten als paddenstoelen uit de grond

JURIDISCHE HAKEN EN OGEN AAN 3D-PRINTEN

3D-printen zal naar verwachting een hoge vlucht nemen. De 3D-printer wordt op dit moment vooral ingezet voor industriële toepassingen. Maar ook in de medische wetenschap, architectuur, mode-, design- en entertainmentindustrie lijkt de 3D-printer niet meer weg te denken. Voor het bedrijfsleven betekenen de snelle ontwikkelingen op het gebied van 3D-printen een nieuwe uitdaging. De laatste jaren zijn verschillende ondernemingen zich gaan richten op 3D-scanservices en printservices. Daarnaast is een opkomst van elektronische marktplaatsen waar 3D-designs worden verhandeld te signaleren. Deze nieuwe 'businessmodellen' stellen ons voor de nodige juridische uitdagingen. Zoals voor vele nieuwe technologische ontwikkelingen geldt (denk aan de doorbraak van het up- en downloaden van muziek via internet), dient immers 3D-printing in het (oude) vat van de huidige wet- en regelgeving te worden gegoten.

Auteursrecht

Het 3D-printen van producten kan tot gevolg hebben dat inbreuk wordt gemaakt op auteursrechten van derden. Auteursrechten ontstaan van rechtswege en rusten bij de maker van een werk. Een vereiste is wel dat dit

werk een eigen karakter en persoonlijk stempel van de maker heeft. Aspecten van een product die een puur functioneel karakter hebben, worden niet beschermd door het auteursrecht.

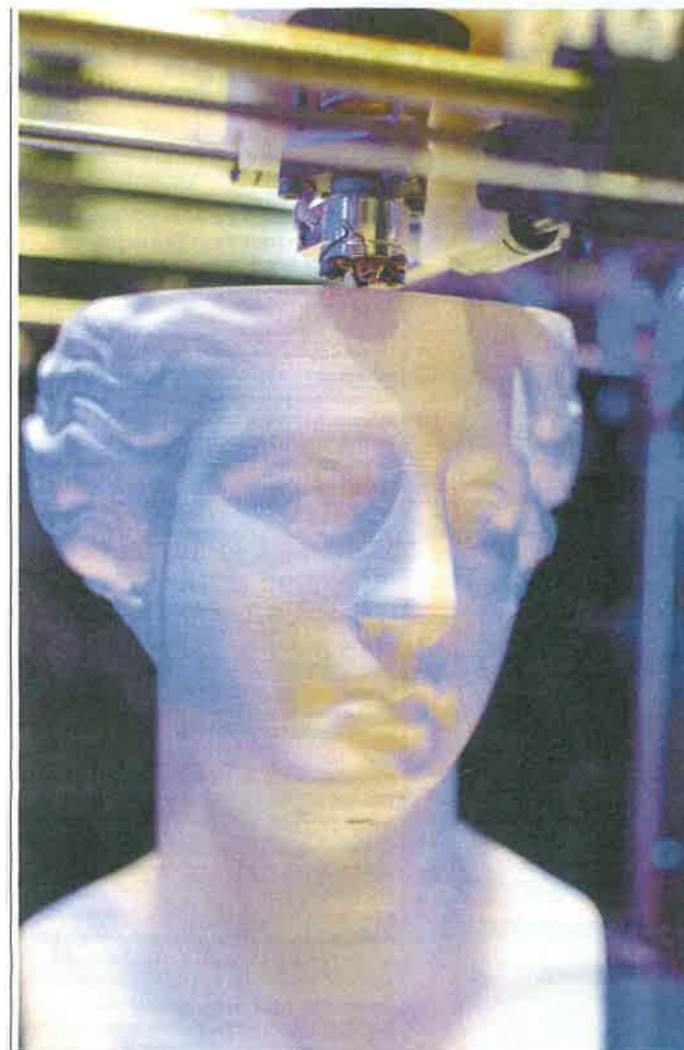
Het auteursrecht heeft als uitgangspunt dat alleen de maker van een werk gerechtigd is dit werk te vervaelvouwdigen en openbaar te maken. De ratio van dit uitgangspunt is dat de maker van een werk de investering van zijn creatieve inspanningen moet kunnen terugverdienen.

In de Auteurswet is een beperking van de exclusieve rechten van de maker opgenomen. Op grond van artikel 16b en 16c van de wet is het onder bepaalde voorwaarden toegestaan om zónder toestemming van de rechthebbende en uitsluitend voor eigen oefening, studie of gebruik, één of enkele kopieën te maken van een werk (de zogenaamde 'thuiskopie'). Artikel 16c ziet toe op het voor eigen gebruik kopiëren op beeld- en geluidsdragers en andere (digitale) geluidsdragers. Dit artikel speelt een grote rol in de discussie omtrent het up- en downloaden van mp3- en torrentbestanden. Aangezien in het geval van 3D-printing echter niet op een digitale gegevensdrager gekopieerd wordt, maar in feite een fysiek object gecreëerd wordt, is de uitzondering van artikel 16c niet van toepassing. Artikel 16b is wél van toepassing. Dit artikel ziet toe op andere vormen van

verveelvoudiging, zoals overschrijven, natekenen, fotograferen. Het is dan ook goed verdedigbaar dat het 3D-printen van een auteursrechtelijk beschermd voorwerp uitsluitend voor eigen gebruik, niet strijdig zal zijn met de Auteurswet en dus is toegestaan.

Thuiskopie

Het vervaelvouwdigen kan een fluitje van een cent worden door het downloaden van 3D-design-files via internet en het – al dan niet middels een goedkope open-source-3D-printer – printen van een product. Medio september jl. maakte Staples bekend zijn eigen 3D-printservice te hebben geopend. Gebruikers kunnen 3D-ontwerpen uploaden, waarna deze ontwerpen worden geprint. Naast het uploaden van eigen 3D-ontwerpen kunnen klanten ook 3D-objecten uit een catalogus bestellen en kan een 3D-designer zijn designs online verkopen via een webwinkel binnen de Staples-omgeving. Staples is niet de enige partij die als tussenpersoon 3D-printdiensten aanbiedt: ondertussen schieten dergelijke bedrijven als paddenstoelen uit de grond. De vraag is echter of het maken van een 3D-print via een 3D-printshop zoals Staples, moet worden gezien als het maken van een 'thuiskopie'. Hoewel de tussenpersoon over het algemeen een commercieel oogmerk zal hebben en daarom een beroep op de exceptie

van de thuiskopie niet voor de hand ligt, bepaalt de wettekst dat ook degene die "tot het vervaelvouwdigen uitsluitend ten behoeve van zichzelf opdracht geeft" een beroep kan doen op de thuiskopie-exceptie. Of printshops als opdrachtnemer een beroep kunnen doen op deze bepaling, blijft vooralsnog een punt van discussie.

De rol van aanbieders van sites waar men inbreukmakende 3D-design-files kan downloaden, is ons inziens juridisch vrij helder. Het ligt voor de hand een vergelijking met het aanbieden van torrentbestanden te maken, waar immers veelal ook sprake is van het aanbieden van een grote hoeveelheid hyperlinks naar inbreukmakend materiaal. Hoewel hierover nog geen absolute duidelijkheid bestaat in de rechtspraak, lijken de meeste Nederlandse rechters te oordelen dat een aanbieder van een dergelijke website zelf géén auteursrechtinbreuk maakt, maar desondanks wél onrechtmatig handelt. Dit onrechtmatig handelen zou eventueel zelfs tot strafrechtelijke veroordeling kunnen leiden. Het is zonder meer denkbaar dat een dergelijke benadering ook voor het aanbieden van inbreukmakende CAD-bestanden zal worden gekozen.

Andere rechten

Door 3D-printen kan tevens inbreuk worden gemaakt op een modelrecht, octrooirecht of het merkenrecht. Het modellenrecht heeft in beginsel alleen betrekking op de vormgeving van een bepaald (gebruiks)voorwerp. Voor bescherming van de technische functie van een object, is het octrooirecht de aangewezen weg. Als een voorwerp beschermd is door het modellenrecht, mag het uiterlijk van dit voorwerp in principe niet gekopieerd (of geprint) worden. Deze bescherming geldt alleen voor zichtbare delen van het voorwerp. Ook reparatieonderdelen mogen in beginsel vrijelijk geprint worden. Daarbij is wel vereist dat het uiterlijk van het modelrechtelijk beschermde object niet wordt aangetaast. Ook op grond van het modellenrecht geldt echter dat de modellenrechtshouder zich niet kan verzetten tegen handelingen in de particuliere sfeer en voor niet-commerciële doeleinden. Het octrooirecht beschermt de technische aspecten van uitvindingen. Als een bepaalde uitvinding beschermd wordt door een octrooi, mag deze dus niet zonder toestemming geprint worden. Het octrooirecht gaat hierin verder

dan het modellenrecht: ook het printen van reparatieonderdelen van de uitvinding is in beginsel inbreuk. Wel geldt ook met betrekking tot het octrooirecht dat het printen van geoctrooierde objecten voor privédoeleinden is toegestaan.

Tot slot het merkenrecht. Het behoeft geen betoog dat door 3D-printen op vele manieren inbreuk gemaakt kan worden op het merkenrecht. Hoewel in het merkenrecht wel enige speelruimte kan bestaan voor het 'particuliere gebruik' van een merk, is deze ruimte beperkt. Ook ten aanzien van de bovengenoemde intellectuele eigendomsrechten geldt dat er een reële kans bestaat dat aanbieders van sites waar men inbreukmakende 3D-design-files kan downloaden, aansprakelijk kunnen worden gesteld.

Ongewenste objecten

Naast de aspecten gerelateerd aan het intellectuele eigendomsrecht, zijn nog vele andere aspecten relevant. Zo kunnen met een 3D-printer op relatief eenvoudige wijze 'ongewenste objecten' zoals vuur- en steekwapens geproduceerd worden. Dit kan een reëel gevaar voor de volksgezondheid en de openbare orde betekenen. Hoewel de meeste 3D-dienstverleners zich van dergelijke activiteiten zullen distantiëren, is het denkbaar dat tussenpersonen (zoals printshops) en aanbieders van sites waar men CAD-bestanden kan downloaden, in voorkomende gevallen – veelal zonder het te weten – gebruikt worden voor ongewenste activiteiten. De vraag is in hoeverre een tussenpersoon hier een zorgplicht heeft, teneinde te voorkomen dat derden illegale activiteiten uitvoeren met de middelen van de tussenpersoon. Daarnaast kan men zich afvragen hoe het zit met de (product)aansprakelijkheid voor 3D-geprinte objecten: wie is aansprakelijk als een 3D-geprint object niet goed functioneert en hierdoor schade veroorzaakt? Samenvattend kan dan ook gesteld worden dat de opkomst van 3D-printing een groot aantal nieuwe (juridische) vragen oproept. Deze nieuwe juridische vragen zijn niet op elk punt even makkelijk te beantwoorden met de verouderde wetgeving. Gezien de grote impact die 3D-printen zal hebben, is het wellicht wenselijk dat de wetgever deze keer wel de kans grijpt om de vaak oude wetgeving (de Auteurswet stamt uit 1912) meer aan te laten sluiten op moderne technieken. Tot die tijd is het voor een ieder die betrokken is bij 3D-printing, van belang de diverse risico's zoveel mogelijk contractueel te beperken. <<

Natascha van Duuren (n.vanduur@declercq.com) en **Willem Balfoort** zijn werkzaam als respectievelijk advocaat-partner en advocaat IE/IT-recht bij De Clercq Advocaten Notarissen in Leiden en Den Haag. Beiden zaten in het expertpanel op het 3DPrintNL-event.

Gartner: 100 miljard schade aan IE

Onderzoeks- en adviesbureau Gartner voorspelde in een rapport uit 2012 al dat de opkomst van 3D-printing de consument in staat zal stellen om thuis fysieke objecten, zoals speelgoed of huishoudelijke voorwerpen, te printen. Gartner stelde verder dat de combinatie met 3D-scanning het mogelijk maakt om met een smartphone eenvoudig een (vrijwel) één-op-één-kopie te maken van een bepaald object. Wel werd opgemerkt dat analisten verwachten dat het meer dan vijf jaar gaat duren voordat 3D-printing de status van 'niche' ontgroeit. Een jaar later ziet Gartner de toekomst van 3D-printing nog steeds rooskleurig in, hoewel de focus iets minder lijkt te liggen op '3D-printing at home'. De verwachting is dat de 3D-printmarkt de komende jaren steeds minder als 'niche' valt te kwalificeren en dat onder meer de dalende prijzen en toegenomen mogelijkheden en prestaties van de printers de groei van 3D-printing zal stimuleren. Wel plaatst Gartner in zijn rapport van oktober dit jaar een kritische kanttekening bij deze razendsnelle ontwikkelingen. Het bureau stelt dat dankzij 3D-printing in 2018 wereldwijd jaarlijks een verlies van ten minste 100 miljard dollar aan opbrengsten, gerelateerd aan IE-rechten, zal worden geleden. Een terechte kanttekening, die zijn impact zal hebben op het businessmodel van bedrijven in diverse branches.

Voor reacties en nieuwe bijdragen van IT-experts: Henk Ester, 070 3046812, h.ester@automatise-ringgids.nl